

Коротка версія Частини 1 Доповіді
Міжнародної експертної групи

СПРАВА

26 ЛЮТОГО

**Реконструкція та правовий аналіз
подій 26 лютого 2014 року
перед будівлею Верховної Ради
Автономної Республіки Крим у м. Сімферополь**

Що відбулося

26 лютого 2014 року біля будівлі Верховної Ради АР Крим (ВР АРК) в м. Сімферополь пройшли два мітинги, організовані партією «Русское Единство» та Меджлісом кримськотатарського народу. Цілі заявлених мітингів по суті відображали різні погляди на статус Криму.

Мітингам передували ряд подій в Україні (революційні події 2013-2014 рр. (Євромайдан), розстріл мітингувальників в центрі Києва, втеча президента України В. Януковича з країни). У Криму посилювалися проросійські настрої, керівництво Криму публічно заявляло про можливість розгляду питання про вихід Криму зі складу України. Крім того, в ці дні на території півострова фіксувалося активне несанкціоноване пересування російських військ.

25 лютого 2014 року близько 400 проросійських активістів заблокували будівлю ВР АР Крим з вимогою до спікера провести позачергову сесію, на якій розглянути питання про проведення референдуму про незалежність Криму. Засідання було вирішено провести на наступний день. Через це дві сили з різними поглядами - «проукраїнські» і «проросійські» вийшли на мітинги.

У мітингах брали участь представники Меджлісу кримськотатарського народу, ініціативи «Євромайдан-Крим», інші проукраїнські активісти, представники спільноти фанатів сімферопольського футбольного клубу «Таврія» з одного боку; а також партії «Русское Единство» і проросійські активісти, учасники «Народного ополчення Крима», представники козацьких організацій - з іншого боку. Організатори заздалегідь попередили правоохоронні органи про проведення акцій. На охорону громадського порядку було виведено понад 500 співробітників правоохоронних органів Криму.

Основні наслідки подій

В ході зборів загинуло двоє людей і окремі мітингувальники отримали тілесні ушкодження.

У зв'язку з цим українські правоохоронні органи відкрили ряд кримінальних проваджень за фактами нанесення тілесних ушкоджень і смерті людей 26 лютого 2014 року в ході мітингів.

Крім того, в той день ВР АРК не змогла прийняти рішення, яке б стало приводом для подальшого порушення територіальної цілісності України і зміни статусу Кримського півострова.

Після окупації Криму з боку РФ почалося кримінальне переслідування деяких учасників «проукраїнського» мітингу 26 лютого з числа кримських татар.

27 червня 2014 року «Слідчий комітет РФ по Республіці Крим» порушив 2 кримінальні справи за фактом заподіяння смерті з необережності двом учасникам мітингу. 28 січня 2015 року порушено ще одну кримінальну справу – за фактом організації масових заворушень та участі в масових заворушеннях 26 лютого 2014 року біля будівлі ВР АРК. Одним з головних обвинувачених у цій справі став заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Ахтем Чийгоз.

Всього в рамках справи «26 лютого» звинувачується 9 осіб (Ахтем Чийгоз, Ескендер Кантеміров, Мустафа Дегерменджи, Ескендер Емірвалієв, Алі Асанов і Арсен Юнусов), двоє з них (Т. Юнусов і Е. Небієв) вже засуджені до 2,5 і 3,5 років умовно, один знаходиться в розшуку.

ХТО МИ

У грудні 2015 року організаціями громадянського суспільства було прийнято рішення про формування Міжнародної експертної групи з підготовки Частини 1 Доповіді «Реконструкція та правовий аналіз подій 26 лютого 2014 року перед будівлею Верховної Ради Автономної Республіки Крим у м. Сімферополь».

ДО НЕЇ УВІЙШЛИ ПРЕДСТАВНИКИ 6 ОРГАНІЗАЦІЙ З 4 КРАЇН:

- ❖ Асоціація українських моніторів з дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів, Україна
- ❖ Регіональний центр прав людини, Україна
- ❖ Ресурсний центр з прав людини (CREDO), Молдова
- ❖ Правозахисний центр «Меморіал», Росія.
- ❖ Українська Гельсінська спілка з прав людини, Україна
- ❖ Гельсінський фонд прав людини, Польща.

ЩО ТА НАВІЩО МИ ЗРОБИЛИ

Міжнародна експертна група провела роботу по збору та систематизації інформації, дослідження та підготовки реконструкції подій 26 лютого 2014 року.

Вивчення подій 26 лютого зайняло близько року. Був зібраний величезний масив інформації, вивчення якої допомогло реконструювати події того дня.

ВСЬОГО БУЛО ПРОАНАЛІЗОВАНО

611 відеоматеріалів
тривалістю більше **14** годин

1200 фотографій
з місця подій

Були взяті інтерв'ю у свідків
і учасників подій

Висновки експертів базуються і на даних, отриманих в результаті вивчення **матеріалів кримінальних справ**, пов'язаних із зазначеними подіями.

ГРУППА ПІДГОТУВАЛА

Правовий аналіз подій 26 лютого та їх наслідків з урахуванням міжнародних норм в області прав людини, в порівнянні з кращими практиками регулювання організації і проведення мирних зібрань.

Аналіз та оцінку дотримання принципів і стандартів міжнародного права в зв'язку з кримінальним переслідуванням окремих учасників зборів.

КВАЛІФІКАЦІЯ ПОДІЙ: ЧИ БУЛИ МАСОВІ ЗАВОРУШЕННЯ АБО ЗІБРАННЯ МАЛИ МИРНИЙ ХАРАКТЕР?

Мітинги, заявлені партією «Русское Единство» та Меджлісом кримськотатарського народу на 26 лютого 2014 року, по суті своїй були двома зібраннями з протилежними цілями і вимогами, які частково перетнулися в часі та місці. Реконструкція цих подій і детальний правовий аналіз дозволяють стверджувати, що мітинги на площі перед ВР АРК не містили ознак масових заворушень.

Ні А. Чийгоз, ні організатори мітингів не закликали учасників до будь-яких насильницьких дій. Експерти не виявили в діях А. Чийгоза ознак організації масових заворушень. Відповідальність окремих учасників мітингів за вчинені правопорушення повинна бути індивідуальною і визначатися, виходячи з характеру їх дій і наслідків таких дій.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВЛАДИ: ЧОМУ МІЛІЦІЯ НЕ ЗАПОВІГЛА ЗІТКНЕННЯМ?

Наявні матеріали та відомості вказують на те, що керівництво ГУ МВС України в Криму не задіяло достатньо ресурсів для забезпечення безпечного проведення зібрань. При заявленій чисельності учасників мітингів з різними гаслами в 14 000 осіб, безпеку забезпечували близько 500 співробітників міліції.

В цілому тактика дій міліції була досить пасивною та в основному зводилася до спостереження за подіями. Міліція практично не затримувала винуватців бійок і провокаторів, не застосовувала тактики розмежування учасників зборів.

Аналіз подій показує, що основні зіткнення між учасниками зборів виникали в моменти, коли міліція знімала розмежувальний кордон між учасниками, що складався з працівників міліції.

Органи влади не забезпечили безпеки учасників зборів в рамках виконання позитивних зобов'язань держави. Не була виконана основна задача міліції щодо забезпечення безпеки мирних зібрань і захисту права на життя і здоров'я учасників зборів та інших осіб.

ПИТАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ: ЧИ МОЖЕ РФ РОЗСЛІДУВАТИ ЦІ ПОДІЇ?

Юрисдикція РФ не може поширюватися на розслідування подій 26 лютого 2014 року, як і на притягнення громадян України до кримінальної відповідальності за звинуваченням у скоєнні кримінальних злочинів.

Поширення дії російського кримінального закону на діяння, які мали місце до анексії Кримського півострова означає його ретроактивну дію (зворотну силу), що суперечить одному з основних принципів кримінального судочинства, визнаним в міжнародному праві – «покарання виключно на підставі закону».

Обвинувачені в «справі 26 лютого» притягнені до кримінальної відповідальності за злочини, об'єктом яких були інтереси України (організація і участь в масових заворушеннях відноситься до злочинів проти громадського порядку). По суті, в діянні, в скоєнні якого звинувачуються громадяни України, відсутні ознаки складу злочину за законодавством РФ.

ЧИ ПРОВЕДЕНЕ ЕФЕКТИВНЕ РОЗСЛІДУВАННЯ УКРАЇНОЮ?

На момент підготовки даної Доповіді Україною не проведено ефективного розслідування подій 26 лютого 2014 року. Позитивні обов'язки органів влади не припиняються із закінченням зібрань, а зобов'язують державу провести ефективне розслідування правопорушень, скоєних в ході проведення мітингів.

Під час зібрань 26 лютого загинуло двоє людей та деякі учасники отримали тілесні ушкодження. Об'єктивне з'ясування всіх обставин того, що сталося, і встановлення ступеня вини кожного з причетних до досліджуваних подій можливо лише в ході офіційного розслідування правоохоронними органами України.

Висновок про політично вмотивоване переслідування

Аналіз подій, а також поведінки влади РФ призводять до висновку, що фактичною метою дій РФ по відношенню до А. Чийгоза та інших обвинувачених було не розслідування подій 26 лютого, а переслідування окремих учасників зібрання за їх проукраїнську позицію.

Притягнення Російською Федерацією до кримінальної відповідальності виключно учасників «проукраїнського» мітингу з числа представників кримськотатарського народу, а також відсутність юрисдикції та правових підстав у РФ для розслідування подій 26 лютого, як згідно з міжнародним правом, так і національним законодавством, свідчать про невинуватене політично вмотивоване кримінальне переслідування А. Чийгоза та інших обвинувачених.

Крім того, більшість потерпілих в кримінальній справі належить до учасників «проросійського» мітингу, представників «Народного ополчення» і співробітників правоохоронних органів. Серед потерпілих відсутні учасники «проукраїнського» мітингу.

Рекомендації

РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ:

припинити необґрунтоване політично вмотивоване кримінальне переслідування учасників «проукраїнського» мітингу 26 лютого 2014 року. Звільнити з-під арешту обвинувачених у справі про «масові заворушення» Ахтема Чийгоза, Мустафу Дегерменджі й Алі Асанова.

УКРАЇНІ:

провести ефективне розслідування:
а) фактів смерті та нанесення тілесних ушкоджень під час подій 26 лютого 2014 року;
б) неправомірних дій / бездіяльності співробітників міліції України в частині позитивних зобов'язань і забезпечення безпеки під час проведення мітингів 26 лютого 2014 року.

З повним текстом Частини 1 Доповіді «Реконструкція та правовий аналіз подій 26 лютого 2014 року перед будівлею Верховної Ради Автономної Республіки Крим у м Сімферополь» можна ознайомитися на сайті Української Гельсінської спілки з прав людини <http://helsinki.org.ua>

© Українська Гельсінська спілка з прав людини
Київ, 2017